

FRÁSÖGN

af ársfundi þings Öryggis- og samvinnustofnunar Evrópu í Lúxemborg 4.–8. júlí 2019.

Af hálfu Íslandsdeildar ÖSE-þingsins sóttu fundinn Gunnar Bragi Sveinsson, formaður, Bryndís Haraldsdóttir, varaformaður, og Guðmundur Andri Thorsson, auk Bylgju Árnadóttur alþjóðaritara. Fundinn sóttu um 300 þingmenn frá ríkjum í Evrópu, Norður-Ameríku, Asíu og Norður-Afríku en yfirskrift fundarins var *Sjálfbær þróun í þágu öryggis: Hlutverk þjóðþinga*. Meginviðfangsefni fundarins voru átök í Úkraínu og í Nagorno-Karabakh, loftslagsmál, flóttamannamál og orkumál.

Xavier Bettel, forsætisráðherra Lúxemborgar, ávarpaði þingið og varaði við uppgangi hægri öfgaflokka í Evrópu. Hann benti á að sjálfur hefði hann aldrei upplifað stríð en að nauðsynlegt væri að halda á lofti því sem hefði gerst í seinni heimsstyrjöldinni í Mið-Evrópu. Fólkið sem hefði verið sent til útrýmingarbúðanna í Auschwitz hefði ekkert gert en hefði samt verið dæmt til dauða. Í mörgum ÖSE-ríkjum væru í dag starfandi flokkar sem verðu nasismann. Hann bað þingheim að vera á varðbergi gagnvart þeim stjórnámálamönnum sem bentu á „hina“, hvort sem hinir væru af öðrum kynþætti, aðhylltust önnur trúarbrögð, væru hinsegin eða atvinnulausir.

Málefnanefndirnar þrjár tóku fyrir fram ákveðin mál til umfjöllunar með áherslu á yfirskrift ársfundarins. Gunnar Bragi Sveinsson tók þátt í störfum 1. nefndar um stjórnámál og öryggismál. Í ályktun nefndarinnar er ítrekuð nauðsyn þess að aðildarríkin styðji við úrlausn átaka, alþjóðlega samvinnu og baráttu gegn hryðjuverkum auk þess að vinna að afvopnun. Þingið hvarmar brot Rússa á samningi um bann við meðaldrægum kjarnorkuflugum og fleiri afvopnunar­samningum. Þingið fagnar uppbyggilegum samræðum milli Armena og Asera um Nagorno-Karabakh héraðið. Kallað er eftir því að aðilar að átökum axli aukna ábyrgð á að leysa átök í Georgíu, Úkraínu, Aserbaísjan og Moldóvu. Þingið ítrekar afstöðu sína til átakanna í Úkraínu og kallar eftir því að allir aðilar leggi niður vopn í Austur-Úkraínu og jafnframt eftir því að rússnesk stjórnvöld láti af hendi Krím­skaga.

Bryndís Haraldsdóttir tók þátt í störfum 2. nefndar um efnahags-, vísinda-, tækni- og umhverfismál. Í ályktun 2. nefndar er bent á að loftslagsbreytingar af manna völdum hafi áhrif á veðrakerfi heimsins og ógni lífi og hagkerfi þjóða. Mælt er með því að aðildarríki ÖSE setji á kolefnisskatta eða beiti öðrum aðgerðum til að draga úr losun koltvísýrings og gefa efnahagslegan hvata fyrir notkun sjálfbærra orkugjafa. Bryndís lagði fram tvær breytingartillögur við ályktun nefndarinnar sem báðar voru samþykktar. Með breytingartillögunum ítrekar þingið að loftslagsbreytingar hafi víðtæk áhrif á lífríki sjávar, annars vegar með breyttu súrefnisinnihaldi í sjó og hins vegar súrnun sjávar. Enn fremur er bent á að hitastig hækki mun hraðar á heimskautasvæðum en almennt í heiminum. Aðildarríki ÖSE eru hvött til þess að bregðast við þessari ógn og til að viðhalda andrúmslofti samstarfs og samvinnu milli norðurslóðaríkja þrátt fyrir aukin umsvif í kringum siglingar og auðlindanýtingu á norðurslóðum. Í ályktun nefndarinnar eru aðildarríki ÖSE enn fremur hvött til þess að standa vörð um mannréttindi flóttafólks og farandverkamanna og vinna gegn fordómum gagnvart flóttafólki og innflytjendum. Einnig eru ríkin hvött til þess að auka samvinnu sín á milli til að vinna gegn skipulagðri glæpastarfsemi, peningaþvætti, hryðjuverkum og spillingu. Þingið ítrekar að kynjajafnrétti sé forsenda sjálfbærrar þróunar og friðar.

Guðmundur Andri Thorsson tók þátt í störfum 3. nefndar um lýðræðis- og mannréttindamál. Hann vakti máls á málefnum hinsegin fólks og ítrekaði að hlutverk stjórnámálanna væri að tryggja að lagaumhverfið stæði vörð um mannréttindi allra þegnanna. Í þeim tilgangi hefði Alþingi nýlega samþykkt lög um kynrænt sjálfræði. Löggjöfin tryggði

einstaklingum rétt til að breyta því hvernig kyn þeirra væri skráð í þjóðskrá. Tilgangur laganna væri að styrkja sjálfsákvörðunarrétt einstaklinga og ákvörðunarrétt þeirra yfir eigin líkama. Samtök hinsegin fólks á Íslandi álitu þetta frumvarp gríðarlega mikilvægt framfaraskref. Í ályktun nefndarinnar var lýst yfir áhyggjum af aukinni mismunun og fordómum gagnvart hinsegin fólki á ÖSE-svæðinu. Réttindi hinsegin fólks til fjölskyldulífs og að vera laus við mismunum væru grundvallarmannréttindi. Þingið kallar eftir því að þjóðþing aðildarríkjanna ræki skyldu sína sem eftirlitsaðili með því að aðildarríki ÖSE uppfylli skuldbindingar sínar. Kallað er eftir aukinni vernd fjölmiðlafólks og uppljóstrara og að aðildarríki láti tafarlaust lausa pólitíska fanga. Aðildarríki eru hvött til að berjast gegn misnotkun á INTERPOL-kerfum í pólitískum tilgangi.

Ályktanir nefndanna voru samþykktar á þingfundum ÖSE-þingsins og auk þess voru til viðbótar samþykktar 15 aukaályktanir, en saman mynda þær Lúxemborgaryfirlýsinguna. Á meðal þeirra voru ályktanir um hlutverk frjálsra félagasamtaka og einstaklinga í að vinna að markmiðum ÖSE, hlutverk þjóðþinga í að koma í veg fyrir spillingu, skilvirka stjórnun innflytjendamála, hervæðingu hernúminna svæða Úkraínu og áskoranir við móttöku fyrrum bardagamanna í hryðjuverkasamtökum. Í umræðum um ályktun um orkuöryggi á ÖSE-svæðinu sagði Gunnar Bragi Sveinsson mikilvægt að standa vörð um rétt þjóða til að nýta og stjórna orkuauðlindum sínum. Ekki væru allar þjóðir svo heppnar að hafa aðgang að sjálfbærum orkuauðlindum. Hann benti á að samkvæmt upplýsingum frá Alþjóðagjaldeyrissjóðnum væri rúmlega 6% vergrar þjóðarframleiðslu heimsins eytt í niðurgreiðslur á jarðefnaeldsneyti. Það væri bráðnauðsynlegt að nýta hluta þessa fjár í þróun sjálfbærra orkugjafa.

Í almennum umræðum þakkaði Gunnar Bragi Sveinsson Hedy Fry, sérstökum fulltrúa um jafnréttismál, og Xavier Bettel, forsætisráðherra Lúxemborgar, fyrir þeirra innlegg á ársfundinum. Hann sagði jafnrétti vera mannréttindamál og spurði þingheim hvort dætur þeirra og mæður ættu ekki rétt á sömu tækifærum og menn. Hann sagði nauðsynlegt að berjast gegn misrétti, fordómum og ofsóknum, hvort sem er gegn konum, hinsegin fólki eða öðrum samfélagshópum. Öfgahópar mættu ekki ná yfirhöndinni.

Í umræðum á síðasta degi þingsins sagði Nikolai Ryzhak, þingmaður frá Rússlandi, leitt að sjá hvernig ÖSE-þingið sameinaðist um ásakanir gagnvart Rússum sem ættu sér ekki stoð í raunveruleikanum. Hann sagði landsdeild Rússa hafa sýnt einstaka þolinmæði en að það væru takmörk fyrir öllu. Sovétmenn hefðu verið stofnaðilar ÖSE og Rússar hefðu sigrað hryðjuverkahópinn sem kallaði sig íslamskt ríki og hefði ógnað öllu ÖSE-svæðinu. Við atkvæðagreiðslur um Lúxemborgaryfirlýsinguna kallaði Ryzhak ítrekað eftir því að forseti staðfesti að fundurinn væri ályktunarbær, og benti á að samanlögð atkvæði þingmanna við atkvæðagreiðslur væru færri en helmingur meðlima þingsins. Tsereteli forseti benti á að samkvæmt þingsköpum væri það forseta að ákveða hvort fundur væri ályktunarbær. Yfirlýsingin var að lokum samþykkt með 94 atkvæðum gegn 7, en 11 sátu hjá.

Í lok ársfundar var George Tsereteli, þingmaður frá Georgíu, endurkjörinn forseti ÖSE-þingsins með 120 atkvæðum gegn 84 atkvæðum mótframbjóðanda hans, Doris Barnett, þingkonu frá Þýskalandi. Einnig voru sjálfkjörnir þrír varaforsetar þingsins og nýr gjaldkeri, Peter Juel Jensen frá Danmörku. Eftir fundinn verður yfirlýsing ársfundar send áfram til utanríkisráðherra og þjóðþinga aðildarríkjanna í þeirri von að hún hafi áhrif á ákvarðanir ráðherranefndar ÖSE og þar með pólitískar skuldbindingar aðildarríkja.

Samhliða ársfundinum sat Íslandsdeild hádegisverð um jafnréttismál í boði sérstaks fulltrúa um jafnréttismál, Hedy Fry frá Kanada og sótti hliðarviðburð Svía um rannsókn á morðinu á Boris Nemtsov, en ÖSE-þingið skipaði Margaretu Cederfelt sérstakan framsögumann um málið á ársfundi sumarið 2018 og er það í fyrsta sinn sem þingið skipar slíkan. Frekari upplýsingar má nálgast hjá ritara Íslandsdeildar og á vefsvæðinu www.oscepa.org.